

UDC [168.522:82.091]

**MIHAL' SEMENKO'S CONCEPTION OF DESTRUCTION AND GEORGES BATAILLE'S
TRANSGRESSIVE EXPERIENCE: POTENTIAL OF PARALLEL ANALYSIS**

Kholodynskaya Svitlana, Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor, State Higher Education Establishment
«Pryazovsk State Technical University», Mariupol

The aim of the article is to do the parallel analysis of M. Semenko's conception of destruction and Georges Bataille's transgressive experience. Conception of destruction is the burden of all main M. Semenko's publications and draws associations with conception of transgressive grounded by the famous French anesthetist, art critic and writer Georges Bataille.

The methodology of the research lies in application of personalization theoretical potential as the fundamental principle of culturological analysis and is based on the comparative analysis.

Results. The research done contributes and emphasizes the actual importance of the problem analyzed. It is shown that the peculiar interest of Ukrainian futurists to dadaism and surrealism as influential culturological phenomena in European art of 1920-1930 s was encouraged by the theoretical searches of M. Semenko as a founder of Ukrainian model of futurism. In the view of the author, the most prospective directions of further scientific research is the study of author's model of art's specific structure developed by M. Semenko.

The scientific novelty of the study lies in the fact that analysis of any creative personality's work opens up possibilities for more detailed research into any art trend the intellect is directly involved in. Within the process of research the author emphasized that it was settling of destruction conception as it was which was the most important one for M. Semenko. Essentially it achieved status of experience and transformed into the sphere of aesthetics, gradually expanded, as well as Georges Bataille's transgressive idea.

Theoretical and practical significance of the study is that the study done can be used for further scientific and theoretical understanding of Ukrainian avant-garde phenomenon and application of personalized approach. The results can be applied while lecturing aesthetics, culturology, history and theory of art for the students of humanitarians and artististry.

Key words: destruction, transgressive experience, parallel analysis, laughter, «global experiment».

Надійшла до редакції 7.11.2016 р.

УДК 929.532(477.6)«172/191»(045)

МЕТРИЧНІ КНИГИ: ВИМОГИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ

Кригіна Ольга Валеріївна, кандидат історичних наук, доцент,
Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
v.olya.v@mail.ru

Розглядаються метричні книги православного населення, що містять значний інформаційний потенціал. Сьогодні інформація цих книг використовується для соціально-правового захисту громадян, у генеалогічних, історико-статистичних дослідженнях. Розглянуто законодавчі акти щодо становлення системи метрикації. Визначенні вимоги щодо ведення книг, виявлені особливості фіксації інформації в метриках про народжених, одружених та померлих. Аналіз книг показав, що метрики велися за нормами, що висувалися на законодавчому рівні. Результати дослідження свідчать про великі інформативні можливості цих книг. Вивчення широкого кола проблем, пов'язаних із метриками, розкривають їх правовий і науковий потенціал.

Ключові слова: метричні книги, православне населення, народження, шлюб, смерть, особливості ведення.

Постановка проблеми. Сьогодні досить розвинутим напрямом історичної науки є вивчення регіональної історії із залученням до наукового обігу первинних джерел XIX – початку XX ст. З-поміж них важливе місце належить церковним актам реєстрації громадянського стану – метричним книгам. Інтерес до метрик як документації церковно-приходського обліку пояснюється спробою розкрити її інформативні можливості. Сьогодні їх інформація використовується для соціально-правового захисту громадян, у генеалогічних, історико-статистичних дослідженнях, при вивченні рис ментальності етносу. Метричні книги містять багатющий інформаційний матеріал, а достатній ступінь їх збереженості дозволяє оцінити достовірність та інформативність цього виду історичних джерел, що й обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз ступеня вивченості метричних книг виявив, що дослідження церковних актів розпочалося безпосередньо від часу їх виникнення. Причому головну увагу було зосереджено на метриках православного населення Російської імперії [1]. Кінець XIX – початок XX ст. поповнився церковною історіографією зазначеної проблеми [12]. Початок XX ст. відзначився виходом праці С. Новосельського, предметом якої була побудова повної таблиці смертності, яка б стосувалася

населення всіх віросповідань європейської частини Російської імперії [13]. Після їх скасування метричні книги певною мірою цікавили дослідників, але до другої половини ХХ ст. вони так і не стали предметом ретельного вивчення.

Сучасні історики лише з середини ХХ ст. почали вивчення окремих сюжетів, пов'язаних із метричними книгами. Вивчення і залучення цих книг до наукового обігу є важливою й нагальною потребою українських дослідників, серед яких, І. Лиман, який розглядав метричні книги другої пол. ХVІІІ – першої пол. ХІХ ст., що зберігаються у фондах Держархіву Запорізької області [10]; В. Томазов, який розглядає інформативні можливості таких джерел як метричні книги, сповідні відомості, ревізські казки, матеріали переписів населення Російської імперії 1897 р. [17]; С. Гузенков, праця якого присвячена вивченню метричних книг як джерела з історичної демографії другої половини ХІХ – початку ХХ ст. [2]; Н. Лобко, що досліджувала метричні книги, сповідні відомості та книги реєстрації актів громадянського стану як джерел, що містять найбільш цінну та концентровану інформацію генеалогічного змісту [11]. Значна частина робіт дослідників метричних книг обумовлена регіональною специфікою. Крім того, сьогодні наукове вивчення метрик не припиняється, а, навпаки, розвивається за різними напрямками. До цього виду історичних джерел звертається дедалі більше дослідників.

Слід зауважити, що серед них – не лише історики. Натомість, пересічні громадяни звертаються до метрик із метою пошуків свого коріння, відтворення генеалогічних дерев тощо. Відтак постає нагальна потреба у систематизації та належному зберіганні метричних книг, що перебувають у фондах обласних державних архівів нашої країни.

Метою даної розвідки є розгляд дотримання вимог щодо ведення метричних книг та визначення особливості фіксації інформації на сторінках метричних книг.

Огляд законодавчих актів із приводу системи метрикації у Російській імперії дозволив простежити еволюцію державної політики стосовно метричних книг, розвиток та зміни формуляра. Окрім законодавчого регулювання православного населення, уряд приділяв значну увагу метрикації представників різних віросповідань – іудеїв, католиків, лютеран, баптистів, а також старообрядців. Порівняння записів у метричних книгах іноземних колоністів показало типовість актів, зафіксованих у метриках, що відповідає зразкам, встановленим загальноімперським законодавством.

Першим світським узаконенням ведення метричних книг вважається указ Петра І від 14 квітня 1702 р. «О подаче в патриарший духовный приказ приходским священникам недельных ведомостей о родившихся и умерших», який засвідчував необхідність реєстрації народжень та смертей у Росії [14; 192]. У 1724 р. Синодом розроблений докладний формуляр метричних книг. Вони мали складатися з трьох частин – про народжених, одружених і померлих. Метричні книги, що велися, насамперед, із метою відображення суспільної динаміки населення, поступово на законодавчому рівні відігравали все більшу роль, при цьому відбувався процес удосконалення системи метрикації. 1806 р. на законодавчому рівні запроваджено типографські бланки метричних книг, що виключало можливість перекручення формуляра цієї книги [15]. Нові форми метричних книг були височайше затверджені указом Синоду від 28 лютого 1831 р., суттєво оновлена форма метричних книг зі змінами та доповненнями, затверджена імператором 22 листопада 1837 р. та указом Синоду від 7 лютого 1838 р. «О ведении метрических книг по новым формам» [16]. Логічним завершенням розвитку та вдосконалення метричних книг стала їх повільна трансформація в акти громадянського стану.

Формуляр метричної книги православного населення про народжених мав такий вигляд: «Счет родившихся (мужеского/женского пола); месяц и день рождения/крещения; имена родившихся; звание, имя, отчество и фамилия родителей, и какого вероисповедания; звание, имя, отчество и фамилия восприемников; кто совершал таинство крещения; рукоприкладство свидетелей записи по желанию». Наприклад: «№ 1 женского пола; рождение – 1 января, крещение – 3 января; Марья; старокрымский поселянин Георгий Акритов и законная жена его Настасья, оба православные; восприемники: Бахмутского уезда дворянин Владимир Часловский и старокрымская псаломческая дочь девица Ангия Левтерова; священник Андрей Чентуков, псаломщик» [3, арк. 65].

Законодавство Російської імперії не дозволяло, щоб батьки християнської віри залишали своїх дітей нехрещеними та без відповідного виховання, і, зокрема, щоб православні батьки хрестили своїх дітей в іншу віру. Вік, не пізніше якого батьки повинні хрестити дітей, церковними та громадянськими законами точно не встановлювався. Не відкладати на довгий час хрещення – це був обов'язок батьків, до того ж, дитина не мала померти нехрещеною. Якщо подібне траплялося через небережність батьків, то вони, за церковними правилами, підлягали епитимії. Суворому покаранню піддавався навіть священник, який дозволив, виявивши недбалість до своїх обов'язків, малюку померти без святого хрещення. Аналіз метричних книг свідчить, що загальна кількість народжених охрещувалася через декілька днів від народження. Колонка «Імена родившихся» поряд з іменем, яке

давалося немовляті при хрещенні, містить відомості стосовно народження дитини. Саме у цій графі священники зазначали законність народження: «№ 44 женского пола; рождение 22 марта, крещение 24 марта 1895 г.; Мария незаконнорожденная; мать София Харалампиева Кацарань, девица, православная; обряд крещения совершил священник Александр Гусаков с псаломщиком Спиридоном Константиновым» [4, арк. 22]. Записи вказаної графі про народжених містять також відомості на честь якого святого називали дитину: «Павел – в честь св. апостола Павла, празд. церковью 29 июня (рождение 3, крещение 6 июля 1913 г.)» [5, арк. 51]; «Ольга – в честь св. княгини Ольги, празд. церковью 11 июля (рождение 23 июня, крещение 9 июля 1917 г.)» [6, арк. 37] та ін. Саме тут зазначалося про народження близнят та двійні. Іноді до цієї графі заносилися відомості щодо всиновлення немовлят. Тут також зазначався факт переходу з православної віри до іншого віросповідання. Наприклад, народжена 21 квітня 1885 р. Пелагея зреклася православної віри у віці 27 років, про що благочинним протоієреєм зроблено такий запис: «Пелагея Диамидовна Кривич, урожденная Гламозда перешла из православия в секту христиан-адвентистов седьмого дня. Указ Екатеринославской духовной консистории от 30 октября 1912 г. за № 28694» [7, арк. 163]. У графі щодо батьків народжених окрім прізвищ та імен обов'язково зазначалося віросповідання.

Далі формуляр містив відомості щодо восприемників. У хрещенні як немовлят, так і дорослих повинні були брати участь восприемники. Вони відповідали за те, що особа, яка приймала хрещення (якщо доросла) робила це щиро та без примусу; або (якщо немовля) що вона буде вихована у православної віри. Тому при хрещенні немовлят, а також тих, які через хворобу не могли самі промовити сповідь християнської віри, цей обов'язок виконували за хрещеного восприемники як провідники хрещених у християнському житті. Із давніх часів затвердилося правило призначати при хрещенні двох восприемників – чоловіка та жінку, які брали на себе функції рідних батьків. Обов'язково після кожного запису хрещення дитини та у колонці «Кто совершил таинство» зазначалася особа, яка проводила обряд. Зазвичай це були священник та/або диякон/псаломник/помічник священника. На законодавчому рівні встановлювалося, що будь-який парафіянин під час запису будь-якої події до метричної книги (чи то про нього особисто, чи стосовно члена його родини) мав право по закінченні богослужіння просити священника показати йому, як саме ця подія записана, і якщо знайдено помилки – просити про виправлення. Священнослужителі та причетники для запобігання помилок після треби записували належну інформацію до метричної книги, а потім запрошували присутніх переглянути правильність показань та засвідчити їх у метричній книзі [12; 472].

Метричні книги православного населення про одружених містили таку інформацію: номер шлюбу; місяць та день вінчання; звання, ім'я, по батькові, прізвище та віросповідання нареченого і яким шлюбом (першим, другим, ...) поєднується; вік нареченого; звання, ім'я, по батькові, прізвище та віросповідання нареченої і яким шлюбом поєднується; вік нареченої; хто здійснив обряд; хто були поручителі; підписи свідків (записи за бажанням): «№ 1; 9.01.1885 г.; жених – Калужской губернии Мещовского уезда Мамонской волости деревни Верхнее Самого крестьянин Иван Иванов Алехин, православного вероисповедания, первым браком, холост; 39 лет; невеста – Мариупольского уезда греческого села Старого Керменчика умершего поселянина Феофана Иванова Олянзова жена Анастасия Дмитриева, православного вероисповедания, вдова после первого брака; 38 лет; поручители: по жениху – Калужской губернии Мещовского уезда, села Хромки, крестьянин Кондрат Иванович Демич и оной же губернии Жиздринского уезда, запасной канонир Семен Яковлевич Яковлев, по невесте – мариупольские мещане Иван Анкестратов сын Бабич и Степан Святодух» [8, арк. 197].

За канонами християнської церкви, освячення шлюбу – особливе таїнство і воно є обов'язковим для сповідників православної віри, що укладають шлюб. Умовами шлюбу були свідомо добра воля та чітко висловлена згода на шлюб осіб, які його укладають. При порушенні цієї умови шлюбний союз не міг бути укладений, або ж не міг уважатися законним. Особам, які бажали взяти шлюб, видавався від єпархіального архієрея письмовий дозвіл на одруження, або «венечная память», до якої записувалися наречені та передбачалося, щоб священник, який вінчав шлюб, дізнався, чи немає для цього законних перешкод. У 1765 р., за правління Катерини II, «венечные памяти» та податок на них було скасовано, а замість цього встановлено, щоб перед вінчанням відбувався шлюбний обшук, під час якого священник фіксував різні документальні свідчення. Шлюб не міг бути укладений між кровними родичами. Крім того, заборонялося вінчати молодят у шановані церковні свята.

Далі у метричній книзі про одружених зазначалося про наречених. Інформація про порядковий номер шлюбу для кожного з наречених записувалася у цій колонці, окрема графа для цього не виділялася. Визначення «холост» та «девица» у метриках, де відсутній запис про номер шлюбу, дозволяють припустити, що укладений союз був першим для молодят. Укладання шлюбу здійснювалося по досягненню повноліття, вік якого було встановлено ще у 1830 р.: громадянське – 18

і 16 років; церковне – 15 і 13 років. Шлюб, який укладено до досягнення церковного повноліття, вважався недійсним та підлягав розірванню. Граничний вік старості, після якого не можна було одружуватися, визначався у 80 років – як для чоловіків, так і для жінок. Інструкція благочинним приходських церков вказує на заборону священикам вінчати незаконні шлюби, додаючи до них шлюби осіб, де одна особа молода, а інша – стара, навіть не визначаючи з точністю різниці у віці. Оскільки у канонах церкви, а також у законах держави немає постанов, які б забороняли такі шлюби, то священику залишалося лише силою переконання відмовляти осіб від такого союзу; якщо ж наречені у своїх намірах залишалися непохитними, тоді їх усе ж таки вінчали.

Обов'язковим у метричних книгах було зазначення віросповідання наречених. Загальна кількість населення одружувалася з представниками православної віри. Та не були винятком шлюби між представниками різних віросповідань (утім, такі випадки зустрічаються дуже рідко). Так звані мішані шлюби передбачали виникнення між подружжям незгоди (наприклад, стосовно релігійного виховання дітей), порушення добрих взаємовідносин. Російська церква суворо ставилася до подібних союзів, а частою причиною для їх заборони було побоювання, що православна жінка та її діти можуть бути схилені до іншої віри неправославним чоловіком.

За чинним законодавством, особа православного віросповідання могла одружитися з представником іншої християнської конфесії за умови дотримання таких вимог: щоб іновірці, які одружуються з православними, не чинили насильства стосовно релігії, а також давали письмове підтвердження у тому, що при вихованні дітей обох статей від такого шлюбу дотримуватимуться законів російського уряду, тобто хреститимуть та виховуватимуть їх у православній вірі; щоби такі шлюби були вінчанні у православній церкві православним священиком, із дотриманням правил, які встановлені для шлюбів між особами православного віросповідання. Серед актів реєстрації шлюбів зустрічається значна кількість повторних союзів, про що свідчить термін «вдова/вдовець». Але наявні також записи про повторні шлюби без згадки цих слів – такі акти можуть свідчити про укладання шлюбів між розлученими особами. Церква вбачала у другому шлюбі деяку недосконалість християнського життя та на дозвіл такого шлюбу дивилася як на поблажливість до людської неспроможності. Церква своїми правилами не дозволяла другого шлюбу без очищення каяттям та накладала на таких осіб певну епитимію, а саме – короточасне відлучення від Св. Причастя з перебуванням у молитвах та посту. Погляд церкви на другий шлюб відобразився також у тому, що одним з його правил було не дозволяти пресвітеру розділяти торжество шлюбу з нареченими, яким треба не веселитися, а приносити покаяння. Окрім укладання других, знаходимо випадки і третіх шлюбів. Православна церква не визнавала треті шлюби. Церковні норми не передбачали дозволу на третій шлюб (як і на другий), але обидва ці випадки повинні були відбутися за особливим дозволом церкви. При укладанні третього шлюбу на прихожанина накладалася сувора епитимія – відлучення від Св. Причастя до 5 років. У метриках також зазначався священик, який проводив обряд вінчання. Природне припинення шлюбного союзу відбувалося внаслідок смерті одного з подружжя, що відкривало іншому можливість укласти новий шлюб. Право просити про розірвання шлюбу надавалося одному з подружжя у випадку засудження другого до каторжних робіт і висилка у Сибір із позбавленням усіх станових прав. Причиною розірвання шлюбу була також відсутність чоловіка/жінки протягом п'яти років, або невстановлене місце перебування після розшуків, нездатність одного з подружжя до співжиття, коли ця нездатність не виявилася після укладеного шлюбу, а була вродженою; коли один із подружжя образить святість шлюбу перелюбом.

Досить цікаву та корисну інформацію містять метричні книги про померлих. Формуляр цієї частини метрики був наступним: «Счет умерших (разделение по полу); месяц и день смерти/погребения; звание, имя, отчество и фамилия умершего; лета умершего (разделение по полу); от чего умер; кто исповедовал и приобщал; кто совершил погребение и где погребен». «№ 1 женского пола; умерла 7 января, погребена 7 января 1895 г.; старокрымского поселянина Михаила Арабаджи дочь Таисия; 2 лет; от младенчества; священник А. Чентуков; на местном кладбище» [9, арк. 108].

У метриках про померлих, обов'язково зазначався вік покійного. Для цього в актах реєстрації поховання відводилася окрема графа. Значна частина померлих – це малюки та діти віком до 5 років. До графи метричної книги «От чего умер» обов'язково вносилися відомості про хворобу померлого або причини смерті, якщо вони були відомі. Якщо ж хвороба не була встановлена, священик робив такий запис: «от болезни». Дуже часто хвороби не були визначені серед померлих немовлят та малюків, тоді писали: «от младенчества». У передостанній та останній колонках метричних книг про померлих православного населення наявна інформація про осіб, які здійснювали обряд поховання та про місце поховання покійного. Тіло померлого, за правилами церкви, повинне бути поховане за церковним чиноположенням, за уставом православної церкви, тіло повинне бути поховане в землю. Без

християнського поховання залишалися самогубці. У такому випадку дозвіл на поховання надавався поліцейською владою після судово-медичного висновку. Поховання проводилося не раніше третього дня, але померлих від заразної хвороби дозволялося ховати й раніше – щоби запобігти поширенню пошесті; у період літньої спеки ховати померлих дозволялося через одну добу після смерті.

Уряд вимагав, щоб народжені, ті, які уклали шлюб та померлі у парафіях, записувалися до метричної книги за формою, не по пам'яті або на основі свідчення родини, а відразу після проведення кожної треби. Записи повинні робитися самими священиками або через дияконів та причетників вірно й правильно. Будь-які виправлення у метричних книгах заборонялися, якщо ж помилка трапилася, то її треба окреслити з усіх боків рисками, а далі писати те, що слід [16; 91].

Висновки. Таким чином, аналіз метричних книг засвідчив, що, метрики велися за нормами, що висувала російська влада. Крім того, у метричних записях яскраво проявлялися національні особливості: шанування церковних святих та надання їх імен немовлятам, а також дотримання церковного календаря. Результати дослідження метричних книг свідчать про великі інформативні можливості зазначеного джерела. Вивчення широкого кола проблем, так чи інакше пов'язаних із метриками, розкриває їх багатий правовий та науковий потенціал.

Слід наголосити на необхідності дальшого студіювання й розкриття інформативного потенціалу метричних книг представників різних віросповідань. У наш час існує нагальна потреба в актуалізації наявної в метриках інформації, а також у ретельному збереженні цих пам'яток як передумові їх наукового вивчення.

Список використаної літератури

1. *Герман К. Ф.* Статистические исследования относительно Российской империи / К. Ф. Герман. – СПб., 1819. – 197 с.
2. *Гузенков С. Г.* Метричні книги як джерело з історичної демографії Південної України другої пол. XIX – початку XX ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / С. Г. Гузенков. – Запоріжжя, 2005. – 218 с.
3. *Державний архів Донецької області* (далі ДАДО). – Ф. 217. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 65.
4. *ДАДО. – Ф. 216. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 22.*
5. *ДАДО. – Ф. 209. – Оп. 1. – Спр. 29. – Арк. 51.*
6. *ДАДО. – Ф. 215. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 37.*
7. *ДАДО. – Ф. 214. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 163.*
8. *ДАДО. – Ф. 214. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 197.*
9. *ДАДО. – Ф. 217. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 108.*
10. *Крафт Л. Ю.* Собр. разных знаний о законах рождения и смертности в роде человеческом / Л. Ю. Крафт // Собр. соч., выбранных из месящесловов на разные годы. – СПб., 1787.
11. *Лиман І.* Метричні книги як джерело з церковного устрою Південної України другої пол. XVIII – першої пол. XIX ст. / І. Лиман // Наук. зап. : зб. пр. молод. вчен. та аспірантів. – Київ, 2001. – Т. 7. – С. 197–211.
12. *Лобко Н. В.* Інформаційний потенціал українських генеалогічних джерел та його використання в історичних дослідженнях : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / Н. В. Лобко. – Київ, 2008. – 438 с.
13. *Новиков Л. П.* Метрики (общие акты состояний) у православных (по ведомствам епархиальному и военно-духовному), инославных, старообрядцев, сектантов, евреев, караимов и магометан: Акты гражданского состояния в Царстве Польском : сб. законоположений, церк. правил, распоряжений, разъяснений и указаний / Л. П. Новиков – СПб. : тип. А. С. Суворина, 1907. – 292 с.
14. *Новосельский С. А.* Смертность и продолжительность жизни в России / С. А. Новосельский. – Петроград : Типография Министерства внутренних дел, 1916. – 208 с.
15. *Полное собрание законов Российской империи* [ПСЗ – 1]. – Т. 4. – № 1908.
16. *ПСЗ-1.* – Т. 29. – № 22118. – С. 254–255.
17. *Полное собрание законов Российской империи* [ПСЗ-2]. – Т. 13. – № 10956. – С. 91–92.
18. *Томазов В. В.* Генеалогія козацько-старшинських родів: історіографія та джерела (друга половина XVII – початок XXI ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / В. В. Томазов. – Київ, 2005. – 243 с.
19. *Чижевский И. Л.* Руководство к производству следствий к удостоверению действительности браков и рождений и по случаям упущений и неправильных записей в метрических книгах / И. Л. Чижевский. – Харьков : тип. М. Зильберберга, 1877. – 30 с.

References

1. *Herman K. F.* Statystycheskye yssledovanyia otnosytelno Rossyiskoi ymperyy / K. F. Herman. – Spb., 1819. – 197 s.
2. *Huzenkov S. H.* Metrychni knyhy yak dzherelo z istorychnoi demohrafii Pivdennoi Ukrainy druhoi pol. KhIKh – pochatku KH st. : dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.06 / S. H. Huzenkov. – Zaporizhia, 2005. – 218 s.
3. *Derzhavnyi arkhiv Donetskoi oblasti* (dali DADO). – F. 217. – Op. 1. – Spr. 9. – Ark. 65.
4. *DADO. – F. 216. – Op. 1. – Spr. 9. – Ark. 22.*
5. *DADO. – F. 209. – Op. 1. – Spr. 29. – Ark. 51.*

6. *DADO*. – F. 215. – Op. 1. – Spr. 36. – Ark. 37.
7. *DADO*. – F. 214. – Op. 1. – Spr. 6. – Ark. 163.
8. *DADO*. – F. 214. – Op. 1. – Spr. 6. – Ark. 197.
9. *DADO*. – F. 217. – Op. 1. – Spr. 9. – Ark. 108.
10. *Kraft L. Yu.* Sobr. raznykh znaniy o zakonakh rozhdeniya y smertnosti v rode chelovecheskom / L. Yu. Kraft // Sobr. soch., vybrannykh yz mesiatseslovov na raznye hody. – SPb., 1787.
11. *Lyman I.* Metrychni knyhy yak dzherelo z tserkovnoho ustroiu Pivdennoi Ukrainy druhoi pol. XVIII – pershoi pol. KhKh st. / I. Lyman // Nauk. zap. : zb. pr. molod. vchen. ta aspirantiv. – Kyiv, 2001. – T. 7. – S. 197–211.
12. *Lobko N. V.* Informatsiyni potentsial ukrainskykh henealohichnykh dzherel ta yoho vykorystannia v istorychnykh doslidzhenniakh : dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.06 / N. V. Lobko. – Kyiv, 2008 – 438 s.
13. *Novykov L. P.* Metryky (obschye akty sostoianyi) u pravoslavnykh (po vedomstvam eparkhialnomu y voenno-dukhnomu), ynoslavnykh, staroobriadsev, sektantov, evreev, karaymov y mahometan: Akty hrazhdanskoho sostoianyia v Tsarstve Polskom : sb. zakonopolozheniy, tserk. pravyl, rasporyazheniy, razъnasneniy y ukazaniy / L. P. Novykov. – SPb. : typ. A. S. Suvoryna, 1907. – 292 s.
14. *Novoselskyi S. A.* Smertnost y prodolzhytelnost zhyzny v Rossyy / S. A. Novoselskyi. – Petrohrad : Typohrafiya Mynysterstva vnutrennykh del, 1916. – 208 s.
15. *Polnoe sobranie zakonov Rossyiskoi ymperyy* [PSZ – 1]. – T. 4. – № 1908.
16. *PSZ-I*. – T.29. – # 22118. – S. 254–255.
17. *Polnoe sobranie zakonov Rossyiskoi ymperyy* [PSZ-2]. – T. 13. – № 10956. – S. 91-92.
18. *Tomazov V. V.* Henealohiia kozatsko-starshynskykh rodiv: istoriohrafii ta dzherela (druha polovyna XVII – pochatok KHI st.) : dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.06 / V. V. Tomazov. – Kyiv, 2005. – 243 s.
19. *Chyzhevskiy Y. L.* Rukovodstvo k proyzvodstvu sledstviy k udostovereniyu deistvytelnosti brakov y rozhdeniy y po sluchaiam upuscheniy y nepravylnykh zapysey v metrycheskykh knykhakh / Y. L. Chyzhevskiy. – Kharkov : typ. M. Zylberberha, 1877. – 30 s.

МЕТРИЧЕСКИЕ КНИГИ: ТРЕБОВАНИЯ И ОСОБЕННОСТИ ВЕДЕНИЯ

Крыгина Ольга Валерьевна, кандидат исторических наук, доцент,
Мариупольский государственный университет, г. Мариуполь

Рассматриваются метрические книги православного населения, которые содержат богатейший информационный материал, кроме данных о демографических процессах в Украине. Сегодня их информация используется для социально-правовой защиты граждан, в генеалогических, историко-статистических исследованиях. Рассмотрены законодательные акты относительно становления системы метрикации. Определены требования ведения метрических книг и выявлены особенности фиксации информации в метриках о рожденных, брачующихся и умерших. Анализ метрических книг показал, что метрики велись по нормам, выдвигаемым на законодательном уровне. Результаты исследования свидетельствуют о больших информативных возможностях этих книг. Изучение проблем, связанных с метриками, раскрывает их богатый правовой и научный потенциал.

Ключевые слова: метрические книги, православное население, рождение, брак, смерть, особенности ведения.

PARISH REGISTERS: REQUIREMENTS AND RECORDS MANAGEMENT

Kryhina Olha, PhD in History, Associate Professor,
The Department of Cultural Studies and Information Activities,
Mariupol State University, Mariupol

The parish registers of the Orthodox population are examined in the article. They contain a great variety of information. In addition to the study of demographic processes in Ukraine, the registers can be used to study other aspects. Nowadays, the data contained in the parish registers are used for social and legal protection of citizens as well as for genealogical, historical and statistical studies. The requirements of conducting the parish registers as well as the peculiarities of fixing the information in the register about the birth, marriage and death are highlighted. The analysis of the parish registers shows that the registers are and were conducted according to the standards adopted on the legislative level. The findings show great informative possibilities of the parish registers. The study of a wide range of issues related to the parish registers reveals their legal and scientific value.

Key words: parish registers, the Orthodox population, birth, marriage, death, records management.

UDC 929.532(477.6)«172/191»(045)

PARISH REGISTERS: REQUIREMENTS AND RECORDS MANAGEMENT

Kryhina Olha, PhD in History, Associate Professor,
The Department of Cultural Studies and Information Activities,
Mariupol State University, Mariupol

The parish registers of the Orthodox population are examined in the article. They contain a great variety of information. In addition to the study of demographic processes in Ukraine, the registers can be used to study other aspects.

Throughout its existence, the parish registers served not only as a spiritual but also as a civil and legal document. Nowadays, the data contained in the parish registers are used for social and legal protection of citizens as well as for genealogical, historical and statistical studies. The analysis of the works on this issue has shown that the parish registers were studied from the time of their occurrence. The review of legislation regulating births, marriages and deaths in the registration system in the Russian Empire allows the researchers to follow the process of development of religious acts, the development and evolution of charging files.

The requirements to the conducting the parish registers as well as the peculiarities of fixing the information in the register about the birth, marriage and death are highlighted. The parish registers of births are focused on the rite of baptism for children. Registers of births also contain the information about the name of the saint in honor of whom the child was called; the birth of twins and fraternal twins; the legitimacy of the birth of a child; the information about adoption and the transition to a different religion. The charging file contains the information about recipients. The records of marriages and deaths in the parish books are interesting enough. A marriage is a special sacrament, and it is mandatory. A marriage search was carried out before the wedding. Before the wedding the priest recorded the various documentary evidences, including the fact that a marriage is contracted by mutual consent and desire, and not under duress. A special attention was paid to the age of marriers, to the marriages contracted between the representatives of different faiths, as well as to the second and third marriages. The requirements for the burial of the dead, the mandatory indication of the age and the cause of death were established. A special attention was laid upon keeping parish registers: recording had to be made in the book truly and correctly. They had to be made immediately after the ceremonies and any corrections were forbidden. Each registration act was to be signed by those present.

The analysis of the parish registers shows that registers were conducted according to the standards adopted on the legislative level. The findings show great informative possibilities of the parish registers. The study of a wide range of issues related to the parish registers reveals their legal and scientific value.

Key words: parish registers, the Orthodox population, birth, marriage, death, records management.

Надійшла до редакції 13.11.2016 р.

УДК 002(477)«165/177»(073)

**БЕРЕСТЕЦЬКА БИТВА 1651 РОКУ У НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЯХ
ДОКУМЕНТОЗНАВЧОГО ХАРАКТЕРУ В УКРАЇНІ:
МОНІТОРИНГ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТОКУ**

Нікольченко Юзеф Мойсейович, доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
nikolchenko46@mail.ru

Аналізуються результати моніторингу публікацій, присвячених дослідженню документальних джерел битви під Берестечком 1651 року у наукових періодичних виданнях України з використанням наукометричних і бібліометричних методів. Розглянуто джерелознавчий і історіографічний матеріал про зазначену вище подію.

Ключові слова: битва під Берестечком, документальні джерела, публікації, наукові періодичні видання, інформаційний потік, моніторинг, наукометрія, бібліометрія.

Постановка проблеми. Результати історіографічних та історичних досліджень документальних джерел битви під Берестечком 1651 р. зі стабільною періодичністю з'являються на сторінках українських наукових видань. У зв'язку з цим вважаємо актуальним і необхідним проведення моніторингу інформаційного потоку публікацій, присвячених дослідженню документальних джерел битви під Берестечком 1651 р.

Він являє собою процес систематичного або безперервного збору інформації для визначення проблем і тенденцій, змін параметрів у дослідженні об'єктів і предметів, пов'язаних із подіями битви, що дозволяє отримати об'єктивну картину розвитку наукових знань та визначити перспективи їх подальшого розвитку

Об'єктом дослідження є визначені автором періодичні наукові видання в Україні, на сторінках яких розглядалися документальні джерела битви під Берестечком. Предметом є моніторинг публікацій документознавчого характеру на сторінках періодичних наукових видань.

Виходячи з актуальності, об'єкту та предмету, *мета статті* полягає у проведенні моніторингу наукових публікацій з проблеми дослідження.

Для реалізації поставленої мети необхідно розв'язати наступні завдання:

– визначити коло періодичних наукових видань України, на сторінках яких здійснюється публікація матеріалів документознавчого характеру з історії Берестецької битви;